

שעשה של יבורם ידחה איסור של עריות, שהוא איסור חמור, שאי אפשר להשאל עליו.

והראיה שאין ללמוד מגילוח הנזיר:

דאי לא תימא הכי, אלא תלמד מנזיר, **הא דקיימא לן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה** — **ליגמר מנזיר שמצות עשה דוחה אפילו עשה ולא תעשה!**

שהרי הנזיר מצווה שלא להתגלח גם באיסור עשה "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו", וגם בלאו של לא תעשה.

ואם נלמד ממנו שעשה דוחה לא תעשה, נוכל ללמוד לכל מקום שעשה דוחה לא תעשה ועשה. והרי קיימא לן שאין עשה דוחה לא תעשה!

אלא מנזיר, מאי טעמא לא נמרינן, היות **דאיכא למיפרך על הלימוד ממנו:**

מה לנזיר שאיסורו קל, **שכן ישנו** הנזיר **בשאלה על נזרו**. ולכן, עשה דוחה בו אפילו עשה ולא תעשה.

ואם כן, **הכי נמי איכא למיפרך על הלימוד מנזיר שעשה דוחה לא תעשה:** מה לנזיר **שכן ישנו בשאלה**, ולכן, משום קולתו, עשה דוחה בו לא תעשה.

תאמר באיסור עריות, שאינו בשאלה, ובו אין עשה דוחה לא תעשה.

ומשנינן: **אלא, לעולם, מקרא קמא**, מסמיכות ה-ב איסור כלאיים למצות ציצית, אנו למדים שעשה דוחה לא תעשה.

והוא מופנה, גם לרבנן! על אף שלדבריהם צריך את "צמר ופשתים" כדי ללמד שאין כלאיים אלא בבגד צמר ופשתים.

כי אם כן, אם תאמר שלא בא הפסוק הזה לאפנויי, ולדרוש סמוכים, **לימא קרא "ציצית תעשה לך"**, כמו הלשון שנקט הכתוב בפרשת ציצית.

שינוי הלשון — **"גדילים" במקום "ציצית"** — **למה לי?**

שמע מינה, לאפנויי, לדרוש סמוכים, של ציצית לכלאיים, וללמוד מכאן שעשה דוחה לא תעשה.

ודחינן: הרי **האי** לשון "גדילים" שנקט הכתוב, לא לאפנויי למדרש סמוכים הוא בא.

אלא **לשיעורא של ציצית הוא דאתא**, בא ללמד!

שהרי כך דרשו חכמים מלשון "גדילים":

הנזירות:

קבלת נדר, בשתיית יין, ובשאר עניני נזירות. אם נאמר שנזירות היא ענין של קדושה כמו קדושת הכהן, הרי מצוות הנזיר אינן שוות בכל, כמו מצוות הכהן.

אך אם נאמר שנזירות היא איסור שאוסר אדם עצמו ביין כמו בנדר, הרי נדר הוא דבר השהו בכל, וגם מצוות הנזיר נחשבות "שוה בכל".

האם הנזיר מתקדש בקדושת הנזירות [כמו כהן], ומכח קדושת נזירותו יש לו לנהוג בהלכות הנזירות, כמו שכהן חייב לנהוג בהלכות כהונה מכח קדושת כהונה שלו.

או שהנזירות מתבטאת בכך שהוא אוסר עצמו [בקבלת הנזירות] כמו שאוסר כצמו בכל

ופרכינן: ואכתי מיבעי ליה, לתוכף שתי תכיפות — חיבור!

עדיין צריך ל"יחדו", ואינו מיותר. כי יש לנו ללמוד מ"יחדו" את השיעור לחיבור בין בגד צמר לבגד פשתים, שאסור משום כלאיים.

ולמדנו מ"יחדו" שכך אמרה תורה — אם תוחב את המחט עם החוט פעמיים בבגד, ומחבר בכך את בגד צמר ואת בגד פשתים שיהיו מחוברים היטב "יחדו", זהו השיעור לחיבור כלאיים שאסור.

ואילו התוכף תכיפה אחת בלבד, שתוחב פעם אחת את המחט בבגד הצמר ובבגד הפשתים — אינו נחשב חיבור לכלאיים, שאין זה חיבור יפה, אלא ארעי, ואינו אסור מן התורה.

וכיון ש"יחדו" אינו מיותר, אין הוא משמש לאפנויי לסמוכים!

ולכן, מביאה הגמרא הסבר אחר כיצד לדרוש את הפסוק הזה לסמוכים:

אם כן, שלא בא הכתוב הזה לאפנויי לסמוכים,

לכתוב רחמנא "לא תלבש צמר ופשתים יחדו".

"שעטנז" שהוסיף רחמנא — למה לי?

שמע מינה, לאפנויי למדרש סמוכים.

אך גם לימוד זה יש לדחות:

ואכתי מיבעי ליה, עדיין צריך לומר "שעטנז", ללמד שאין חייבים משום כלאיים על חוט העשוי מצמר ופשתים, עד שיהא

"גדיל", שהוא כמה חוטים מלופפים יחד, הרי הוא עשוי לפחות משנים חוטים. שיש בו לפחות שני חוטים מלופפים יחד.

"גדילים", בלשון רבים, שאמר הכתוב "גדילים תעשה לך" — הרי הם עשויים משני גדילים, כשבכל גדיל יש שני חוטים. וביחד הם ארבעה חוטים.

אמרה תורה: הכנס את ארבעת החוטים בחור שבכנף הבגד, כפול אותם משני צידי החור, ואז יהיו לפניך שמונה חוטים.

עשה משמונת החוטים גדיל, על ידי שאחד החוטים ילפף את שבעת החוטים.

אך אל תעשה גדיל מכל אורך החוטים.

אלא, רק שליש מאורך החוטים תעשה גדיל,

ובאורך הנותר [של שני שלישי החוט], פותלחו לגדיל — מתוכו!

השאר את שני השלישים הנותרים של אורך החוטים, כשהם חוטים, בצורת "פתילים" נפרדים, היוצאים מן הגדיל, ותלויים תחתיו.

וכיון שלצורך לימוד זה אמרה תורה לשון "גדילים", אין הוא בא לאפנויי לסמוכים, ואין ללמוד ממנו שעשה דוחה לא תעשה.

ומביאה הגמרא לימוד אחר, לדרוש סמוכים מהפסוק הזה:

כי אם כן, אם תאמר שלא בא הפסוק הזה לאפנויי לדרוש סמוכים, לימא קרא "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים" — "יחדו" שהוסיף הכתוב למה לי?

שמע מינה לאפנויי לסמוכים, ללמד שמצות ציצית דוחה איסור כלאיים.

חוט הכלאיים, מתוקן יפה היטב מתערובת צמר ופשתים יחד, בכל השלבים של עשיית החוט.

א. שיהא שוע ביחד.⁽¹⁾

שתהיה החלקת הצמר הגזוז מהצאן, והחלקת הפשתים הנקצרים מהקרקע, כשהם מעורבים ביחד — שיסרקו אותם ויחליקו אותם ביחד במסרק.

ב. יהיה החוט טווי מתערובת צמר ופשתים, יחד.

ג. ויהיה חוט הכלאיים נוז, ארוג בבגד.

שאינן חייבים על כלאיים אלא בבגד ארוג [ולא בבגד העשוי מלבד, כגון צמר ופשתים לחוצים יחד].

ואם כן, אין "שעטנוז" מופנה לדרוש ממנו סמוכים, ומנין לנו שעשה דוחה לא תעשה?!

אך אין הגמרא מקבלת את הדחיה:

אלא, לעולם בא הפסוק הזה, גם לאפנויי, וגם ללמד "על שוע טווי ונוז".

ובולה — גם לאפנויי למדרש סמוכים, וגם "שוע טווי ונוז" — **מ"שעטנוז נפקא!**

כי המילה "שעטנוז" מיותרת היא, כדי לאפנויי, למדרש סמוכים.

אך אם היא היתה באה רק לאפנויי, לא היה צריך לנקוט לשון "שעטנוז", אלא "לא תלבש כלאים, צמר ופשתים יחדו".

ובכך שנקט הכתוב לשון "שעטנוז", הוא בא גם ללמד ענין נוסף, שחוט הכלאיים צריך להיות "שוע, טווי" מצמר ופשתים מעורבים, ו"נוז", באריג.

ועתה, לאחר שענתה הגמרא על השאלה השניה שנשאלה לעיל [בסוף דף ג עמוד ב], מנין שעשה דוחה לא תעשה, ניגשת הגמרא לברר את המענה לשאלה הראשונה: מפני מה יש צורך בלימוד של "עליה", והרי אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת!

כי אמנם **אשכחן** מצאנו עתה את המקור לכך **דאתי עשה ודחי לא תעשה גרידא**.

אבל עשה שידחה **לא תעשה שיש בו כרת** — **היבא אשכחן** היכן מצאנו דחי, עד **דאיצטריך** ללימוד מיוחד מהמילה "עליה", **למיסרה** לערוה, שלא תדחה מצות הייבום את איסור הערוה, למרות שהיא בכרת?!

וכי תימא, **נילף ממצות מילה**, שהיא דוחה את לא תעשה מלאכה בשבת, על אף שיש בו כרת.

יש לפרוך: **מה למילה**, שמצותה היא מצוה חמורה, **שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות!** ששלש עשרה פעם מוזכרת הברית במצות מילה.

ולכן רק היא, מכח חומרתה, דוחה היא את איסור המלאכה בשבת על אף שיש בו כרת!

וכי תימא נלמד ממצות קרבן פסח שדוחה שחיתתו את השבת.

יש לפרוך: **מה לקרבן פסח** שהוא חמור, **שכן**

1. רש"י מבאר שצריך להחליק ולטוות יחד את חוט הכלאיים, כשהוא מורכב מתערובת של צמר

ופירכה זאת, היא רק **אליבא דמאן דאמר**:
עולה שהקריבו ישראל במדבר עוד לפני
מעמד הר סיני — עולת תמיד הזה!

[אבל למאן דאמר עולה שהקריבו ישראל
 במדבר היתה עולת ראייה אין זו פירכא].

ומוסיפה הגמרא, שאפילו משלשתם יחד אי
 אפשר ללמוד למצות יבום:

ומכזולחו, ממילה ומפסח ומתמיד יחד —
נמי אי אפשר ללמוד, שכן ישנן לשלשתן
עוד לפני הדבור.

ומעתה, כיון שאין לנו כל מקור שעשה של
 יבום ידחה לא תעשה של ערוה שיש בו
 כרת, חוזרת וניצבת השאלה הראשונה על
 דברי הברייתא בדף ג ב:

לשם מה יש צורך בלימוד מיוחד של
 "עליה" ללמד שאחות אשה אינה
 מתייבמת!?

והרי יש לנו לדעת זאת גם ללא הלימוד
 הזה, כי לא מצינו בכל התורה שעשה ידחה
 לא תעשה שיש בו כרת!

ומתרצת הגמרא תירוץ חדש:

אלא, לכן איצטריך "עליה" לשלול את
היבום בערוה:

כי **סלקא דעתך אמינא, תיתי, הייתי מעלה**
על הדעת לומר, שנבוא ונלמד למצות יבום
שתדחה את איסור הערוה — ממצות כבוד
אב ואם.

דתניא: יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת?

יש עונש כרת למי שנמנע מלקיים מצות
 הקרבת קרבן פסח.

תאמר במצות יבום, שאין עונש כרת למי
 שמבטלה.

וכי תימא נלמד מקרבן תמיד שמצות
 עבודתו דוחה את השבת.

יש לפרוך: **מה לתמיד** שהוא מצוה חשובה,
שכן הוא קרבן תדיר, בכל יום.

תאמר במצות יבום, שאינה תדירה.

ומשנינן: אמנם **מחרא, מאחד הדברים**
שדוחים את השבת, לא אתיא, אי אפשר
ללמוד על מצות יבום שתדחה איסור שיש
בו כרת.

אבל **תיתי, יש להביא וללמוד את הדחיה**
של מצות יבום לאיסור כרת של הערוה —
מתרתי, משני דברים שדוחים את השבת.

והוינן בה: **מחי, מאלו שני דברים תיתי,**
תלמדם?

אם **ממילה ופסח, יש לדחות, שכן יש**
בשניהם, בביטולם, כרת!

אם **מפסח ותמיד, יש לדחות, שכן יש**
בשניהם צורך גבוה, למזבח!

אם **ממילה ותמיד, יש לדחות, שכן ישנן**
למצות מילה ותמיד עוד לפני הדבור, בהר
סיני.

וזו היא חשיבות מיוחדת, ולכן אין ללמוד
 ממצוות אלו למצוות שלא היו לפני הדיבור.

למצות האב לחלל שבת במלאכה שהיא בכרת, בכגון שאמר שחוט לי או בשל לי בשבת.

אלא בא "אני ה'" להשמיענו, שאין לציית להם לעבור אפילו על לאו ד"מחמר" בשבת, שאינו בכרת אלא רק בלאו.

והיינו, שאסור לו לאדם לעבור עם בהמתו [חמורו] בשבת, כגון שמניח עליה משא, ומובילה ברשות הרבים ["מחמר" אחריה].

וכן שאר מלאכות שאינו עושה אותן בעצמו, אלא מפעיל את בהמתו לשם עשייתן.

ומקור האיסור הוא מ"לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך" [שמות כ].

אך הוא אינו בכלל שלשים ותשע מלאכות שבת שחייבים עליהן כרת, אלא הוא רק איסור לא תעשה.

ונמצא, כי שוב, אין לנו מקור שאפילו לא תעשה שיש בו כרת נדחה מפני מצות עשה. וחזרת השאלה מה צורך יש ב"עליה" למעט יבום של ערוה! ?

ותמהה הגמרא על דחיית הראיה:

אם תאמר כי "אני ה'" בא ללמד שאין לציית לאב ואם כאשר הם מצווים לעבור על "מחמר", שהוא איסור לא תעשה, תתעורר תמיהה גדולה:

תלמוד לומר: [ויקרא יט] "איש אמו ואביו תיראו, ו[בכל זאת] את שבתותי תשמורו, [כי] אני ה'!" —

"אני ה'" — ולפיכך, כולכם, איש, אביו, ואמו — חייבין בכבודי, ואין כבודי נדחה מפני כבוד אב ואם.

מאי לאו, המדובר כאן הוא בכגון דאמר ליה אביו: שחוט לי בשבת, או בשל לי בשבת.

ובא הכתוב ללמד שאין מצות כיבוד אב דוחה שבת.

ומדייקת הגמרא: וטעמא דכתב רחמנא "את שבתותי תשמורו, אני ה'",

הא לאו הכי — דחי מצות כיבוד אב ואם את איסור מלאכת שבת, על אף שיש בה איסור סקילה!

והוא הדין שיש לה למצות יבום לדחות איסור ערוה שיש בו כרת.

ולכן איצטריך "עליה" למעט זאת, כמו שהוצרך הכתוב "אני ה'" למעט כיבוד אב ואם מדחיית מלאכת שבת.

ודוחה הגמרא: לא תדייק מכאן, שלולי הפסוק "אני ה'", היתה מצות כיבוד אב ואם דוחה את מלאכת שבת, על אף שהיא בכרת!

א-1 כי אין צורך ללמוד מ"אני ה'", שאין לשמוע

ומתריצים הראשונים [הראב"ד בתורת כהנים, קדושים ז' פרשה ב מתניתא יח, וכן הביא המאירי] שהקשר בין חוטי הצמר לבין בגד הפשתים עדיף מתערובת צמר ופשתים בחוט, והוא כלאיים מכל שכן!

ופשתים, והוא צריך להיות ארוג בבגד. ורבינו תם הקשה, שהרי מצינו כלאיים בציצית, ושם אין חוט הצמר מורכב מתערובת עם פשתים אלא קושרים את חוט הצמר אל בגד הפשתים.